

Πορεία, 2019, φωτογραφία έγχρωμη σε TV monitor, 35 X 62 εκ.

Στο παγκάκι

Της
ΜΑΡΙΑΣ ΜΟΙΡΑ

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ, *Να είχα, λέει, μια τρομπέτα,*
 εκδόσεις Πατάκη, σελ. 374

Τρεις γιαγιάδες, δύο εξ αίματος και μία εξ αγχιστείας συντροφεύουν την αφηγήτρια-εγγονή από παγκάκι σε παγκάκι στις χειτονιές και στις πλατείες της Αθήνας. Απρόσκλητες και αόρατες συνοδοιπορούν μαζί της από το ιδιόκτητο δωαράκι της στα Πατήσια, φωλιά και καταφύγιο, στο Σύνταγμα, στο Χίλτον, στον Εθνικό Κήπο, παρατηρώντας τους ανθρώπους, ιχνυλάτωντας τους τόπους, αλλά κυρίως συνομιλώντας με τους αγαπημένους νεκρούς, με τους κεκοιμημένους απόντες. Ένα καρουζέλ που περιστρέφεται επίμονα και ασταμάτητα γύρω από το χθες και το σήμερα. Γύρω από την Κρήτη του παρελθόντος και την Αθήνα του παρόντος, με ζωντάνια, αμεσότητα, εναισθησία και αισθαντικότητα. Με λόγο προφορικό και παγινώδη, χειμαρρώδη και παρορμητικό, αδρό και σαρκαστικό. Ματιά καθαρή, ευθύβολη και έκκεντρη. Στάση αναστοχαστική και φιλόνηρωτη, που ζυγίζει τα άδικα αυτού του κόσμου και τα αντιπαλεύει, χωρίς υποκριτική σεμνοτυφία και καλλιπέια προθέσεων και πράξεων.

Εκεί στο παγκάκι, σ' αυτό το προνομιακό παράτηρητήριο των ανθρώπινων βασάνων, πόθων και παθών η Κάκια, που βαφτίστηκε Αικατερίνη, Κατίνα, Κάτια, Κατίγκω, αυτή που της δόθηκε το όνομα μιας νεκρής κοπέλας και το αποποιήθηκε, πόθησε να μορφωθεί και να ξεφύγει από τη σκληρή μοίρα των γυναικών, δεξιώνεται τις προσφιλείς της συγγένισες. Υφαίνει, όνειρα, παραμιλητά, εξομολογήσεις, παλιές εικόνες και ξεχασμένες από καιρό προσωπικές και συλλογικές ιστορίες. Στο παγκάκι της πλατείας, αυτή και οι γιαγιάδες της, ξεφυλλίζουν τα οικογενειακά άλμπουμ και αναπολούν τα περασμένα. Θυμούνται, μελαγχολούν και αναμασσούν όσα στιγμάτισαν τις βασανισμένες, μοναχικές, πληγωμένες ζωές τους. Αταιρίαστους γάμους και γεννητοῦρια, πένθη και πολέμους, πείνα και κακουχίες.

Και καθώς η συγγραφέας εξιστορεί τις αναμνήσεις της ο χρόνος γίνεται κυκλικός, συνεχής και ανατροφοδοτούμενος. Σιγά-σιγά, σχεδόν ανεπαίσθητα, ανατρέπονται όλα τα στερεότυπα για την ασχμία, το γήρας, την παρακμή του σώματος και του μυαλού. Με χιούμορ, χωρίς φιλολογικούς εξωραϊσμούς, καθωσπρεπισημούς και αποσιωπήσεις η αόρατη, μυστική, δύστηνη ζωή των γυναικών ξετυλίγεται μπροστά μας με χόσματα, ρωγμές, αναδιπλώ-

σεις και παλινδρομήσεις. Η εκ πατρός Σφρακιανή, βουνίσια και αρχοντική γιαγιά Εργινιά, η εκ μητρός γλυκιά τροφός, όμορφη γιαγιά Αφροδίτη και η εξ αγχιστείας κομψή, καλλιεργημένη πλην πληγωμένη και περιλυπη γιαγιά Φιλαρέτη, ανταλλάσσουν εμπειρίες και βιώματα φτώχειας, προδοσίας, συζυγικής εγκατάλειψης, ανημπόριας. Ανακαλούν αρρώστιες, θανάτους τέκνων και φονικά αδελφών. Η μνήμη αναμετριέται με το τραγικό και το δυσβάσταχτο, της απιστίας, του ασυντρόφευτου βίου, του καθημερινού μόχθου, αλλά και με την ανεπιώθη γλυκύτητα της ζωής. Το ταπεινό και το ασήμαντο φωτίζονται τρυφερά και ποιητικά: λίγο παγωμένο νερό από την πανάρχαια βρύση του χωριού, ένα εύγεστο κυμάδες αχλάδι που το μοιράζονται γιαγιά κι εγγονή ρεμβάζοντας μετά τον κάματο της μέρας κι ενώ το σκοτάδι πέφτει απαλά, μια τηγανιά πατάτες από το χωραφάκι, ή το να κάνει την αναγκη σου στο κόμα και στον καθαρό αέρα ανάμεσα στα θυμάρια και τους αθανάτους, ακόμα κι αν δεν σε βαστούν πια τα γόνατα. Ένα στοργικό χάδι, ένα ερωτικό φιλή, ένας χοροπηδητός χορός στο πανηγύρι, ένα γάργαρο γέλιο, ένα μελωδικό τραγουδάκι από το ραδιόφωνο. Μικρές χαρές, οικίες καθησυχαστικές τελετουργίες, απολαυστικοί συμποσιασμοί και ο κόσμος που καταρρέει κάθε στιγμή και γίνεται κομμάτια, στερεώνεται ξανά στα πόδια του.

Η Κρήτη των παιδικών χρόνων της αφηγήτριας παραδομένη στις αντιφάσεις της, περικλειστη και μυθική, σκληρή και ανυπότακτη, γενναιοφρων και μικρόψυχη, κυριευμένη από αυστηρούς πατροπαράδοτους κανόνες και πρωτόγονα έθιμα, παραδομένη σε έριδες και συγγενικές αντιπαλοότητες, παγιδευμένη στους κύκλους της κλοπής, της πατριαρχίας, της τιμής και του αίματος, αναδύεται στις παλινδρομες τροχιές της σκέψης της. Οι παλιές λότητες, οι αγωνίες, οι χαρές συμπλέκονται με τις τρέχουσες: τον φόβο της πανδημίας, την ανέχεια, τον εγκλεισμό, την απομόνωση στα αόρατα τείχη των αθηναϊκών διαμερισμάτων.

Το εκεί και τότε συναντάται και διασταυρώνεται με το εδώ και τώρα σε ατέρμονες οπειροειδείς κινήσεις, αναψηλαφήσεις, παραμορφώσεις, επινοήσεις και ανακατασκευές. Οι γιαγιάδες φύλακες άγγελοι, ιερατικές και υπερκόσμιες, φασματικές και άυλες στροβιλίζονται επίμονα και παιχνιδιάρικα γύρω από την εγγονή. Και εκείνη, η κορυφαία του γυναικείου αυτού χορού, γεννημένη ή μήπως ακόμα αγέννητη, να φαντάζεται να ανακαλεί και να ερμηνεύει τα συντελεσμένα. Να παραδίδεται στην παρήγορη λήθη των ονείρων, στην μυστική γοντεία των εξιστορήσεων. Να γράφει και να οβνεί, άοκνα και επίμονα, το δίγυμνα της ζωής της.